

CSILLAGGOMBÁK SZEGED KÖRNYÉKÉRŐL

Írta: KAMARÁS GÁBOR

1965. óta foglalkozom a nagygombákkal, vizsgálva azok elterjedését, tömeg-produkcióját és a klimatikus viszonyok hatását. Eddig végzett gyűjtőmunkám és az ide vonatkozó szakirodalom tanulmányozása közben mindinkább kialakult bennem az a vélemény, hogy az Alföldnek ezen a részén faj és egyedszám szempont-jából jóval több gomba terem, mint azt a fellelhető irodalom tükrözi.

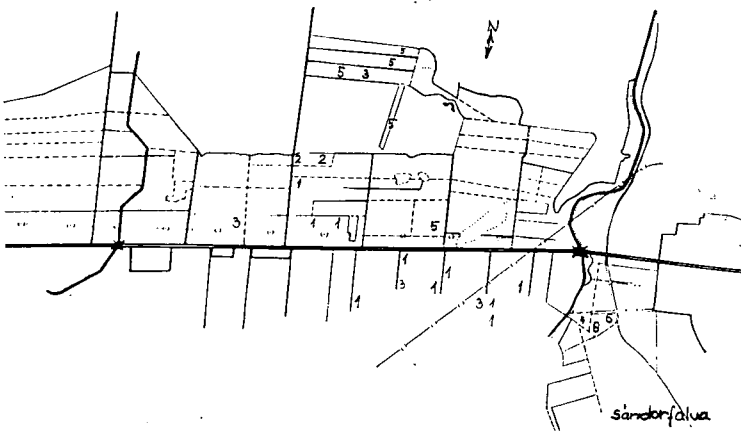
Az Alföld gombaflórájával HOLLÓS Kecskemét [1], HAZSLINSZKY és UBRIZSY pedig Debrecen vidékén foglalkoztak [2]. Általános adatokat tartalmaz BÁNHÉGYI—BOHUS—KALMÁR—UBRIZSY: Magyarország Nagygombái c. határozókönyve [4], valamint ISTVÁNNFFI: Magyar ehető és mérges gombák könyve [3].

A Dél-Alföld klímája nem kedvez a gombavegetációnak. A kisterületű erdők, a terjeszkedő szántóföldek, a gyér esőzés, a forró nyár mind olyan tényezők, amelyek hátráltatják, vagy lehetetlenné teszik a gazdagabb gombaflóra kialakulását.

Gyűjtéseket csapadékos és száraz időben egyaránt végeztem. Különösen az eső utáni három-négy nap volt jelentős a termőtestek megjelenése szempontjából.

A fellelt fajokat és azok darabszámát  $10 \times 10$  méteres  $\square$ -ben a helyszínen fel-jegyeztem. Mivel a csillaggombák könnyen kiszáríthatók és a száradás után alak-jukat huzamos ideig megtartják, az egyes fajokból több példányt is begyűjtöttem a pontosabb határozás és a későbbi spóranyerés céljából.

A csillaggombából nehézség nélkül bármikor vehető spóra. A spórákat fajonként mikroszkópi vizsgálatnak vettem alá. Mértem a spórák átmérőjét, alakjukról és a felület díszítettségéről feljegyzéseket készítettem. Az így kapott adatokból pró-



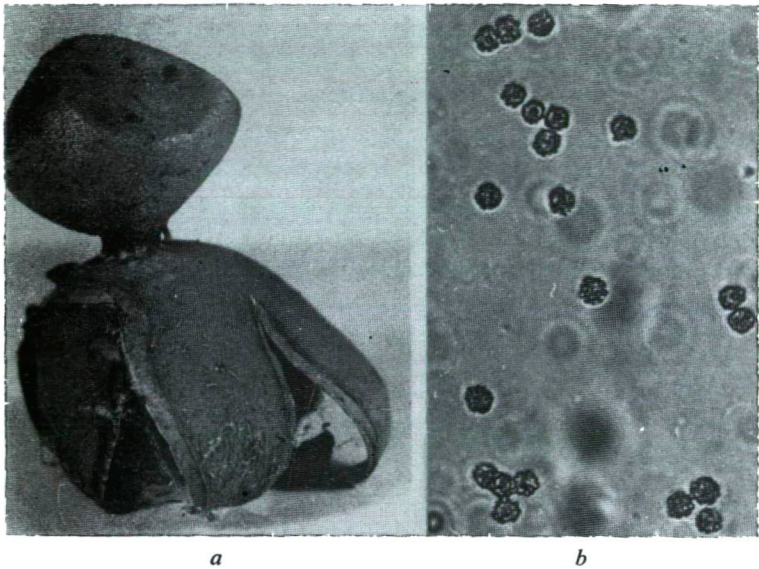
1. ábra. A gyűjtési terület térképvázlata

báltam olyan tapasztalatokat leszűrni, melyek alkalmasak a gombahatározást elősegíteni, illetve a morfológiai jegyeket újabbakkal kiegészíteni.

Kutatási területem Deszk—Szőreg, illetve Sándorfalva—Sövényházáig terjed (1. ábra). A terület igen változatos termőhelyi viszonyokkal rendelkezik, mivel rétek, legelők és erdők egyaránt megtalálhatók. Különösen változatos a Sándorfalva és Sövényháza környéki erdős területek gombaflórája. A térképábrán megjelöltem a lelőhelyeket fajonkénti megoszlásban (1. ábra).

A vizsgált területen legelterjedtebb faj a *Geastrum fornicatum*. A fellelt fajok összességét tekintve ez mintegy 60%-ra tehető. A gyűjtési területen talált fajok a következők:

- Geastrum fornicatum* (HUDS) FR. — Csészés csillaggomba,
- Geastrum coliforme* PERS. — Szitaszájú csillaggomba,
- Geastrum Bryantii* BK. — Galléros csillaggomba.
- Geastrum nanum* PERS. — Fésűs csillaggomba,
- Geastrum fimbriatum* FR. — Közönséges csillaggomba,
- Geastrum rufescens* PERS. — Rőt csillaggomba.



2. ábra. a *Geastrum coliforme* habitusképe, b spórák

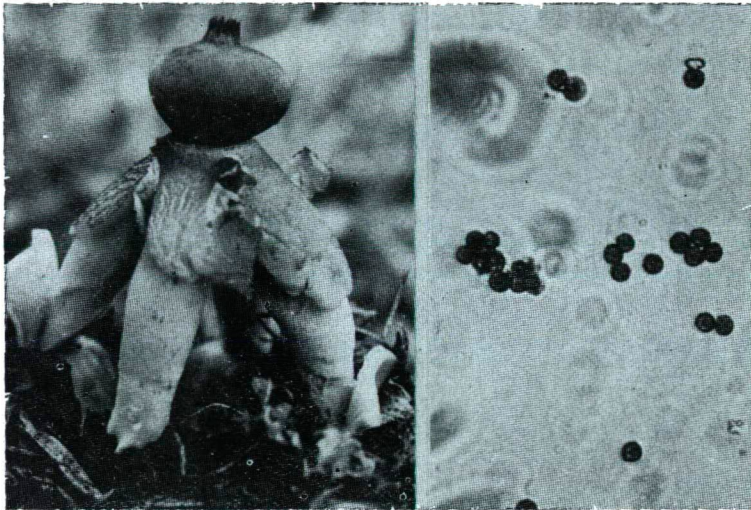
A csillaggombák különösen érzékenyek a termőhely talaj- és klimatikus viszonyaira. Kedvelik a homokos talajokat. Főleg tavasszal és ősszel fordulnak elő. Homokos akácosban ilyenkor biztosra vehető a megjelenésük. Eső után 2—5 nappal jelenik meg a termőtest, amely gyorsan kiszáradva napokig megtartja jellemző alakját, ezért könnyen meghatározható.

Lelőhely és darabszám szerinti megoszlásban az egyes fajokat az alábbiakban részletezem:

*Geastrum coliforme*. PERS. (2a ábra). Lelőhelye a gyűjtött fajok között a legszűkebb. Akácerdők északi szegélyén pontosan körülhatárolható helyen és mindig csak ugyanott sikerült fellelnem. 1969. május 11-én 6 kifejlett példányt találtam.

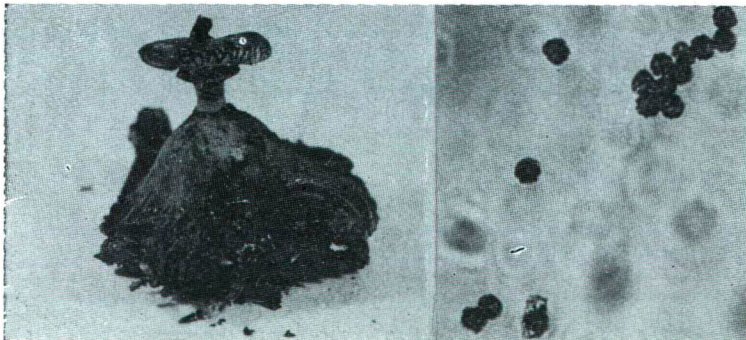
Ez a faj is, mint a többi csillaggomba kedveli a homokos talajú erdőt. Mindössze három alkalommal sikerült begyűjtenem. A fenti időn kívül 1969. november 13-án és 1968. október 15-én. Mindhárom alkalommal a gyűjtési idő előtt 2, illetve 3 nappal bővebb csapadék hullott.

Spóráit huzamosabb ideig megtartja. Mintavétel a termőtest kiszáradása után napokkal is lehetséges. A spórák gömbölyűek, durván szemcsés felületűek, méretük 6—7  $\mu$  (2b ábra). Az általam begyűjtött hat fajtól jól elkülöníthetők, mind az aránylag nagy méret, mind pedig a durván szemcsézett felület alapján.



3. ábra. a *Geastrum fornicatum* habitusképe, b spórák

*Geastrum fornicatum* (HUDS.) FR. (3a ábra). A gyűjtési terület leggyakoribb faja. Ritkás, fiatal akácerdőben, az aljzaton, törmelék között fordul elő. Késő őszi rendszeresen gyűjtöttem. A térkép jelölt területein 20×20 méteres □-ben egy alkalommal 16 darabot (1969. október 13-án) jegyeztem fel. Spórái gömbölyűek, finoman szemcsés felületűek, méretük 4,5—5  $\mu$ . A spóra mérete és felületi szemcsézettsége

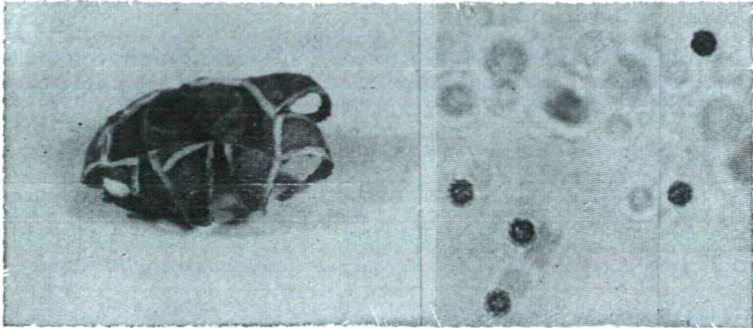


4. ábra. a *Geastrum Bryantii* habitusképe, b spórák

alapján a *Geastrum coliforme*-től a faj biztonsággal elkülöníthető, a többi fajkéhoz azonban hasonló (3b ábra).

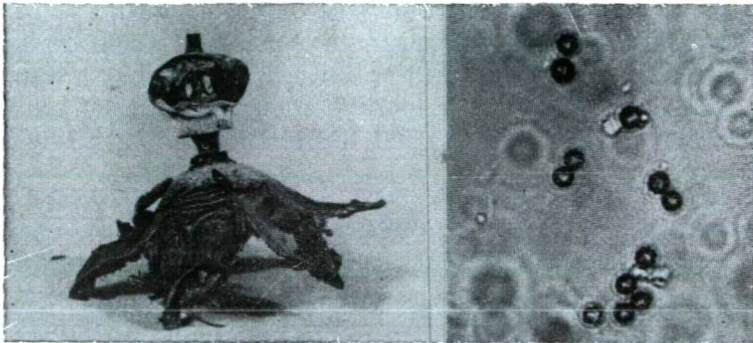
*Geastrum Bryantii* BK. (4a ábra). Előbbi fajjal az akácerdőben gyűjtöttem a térképen jelölt helyeken. Jóval kevesebb egyedszámmal szerepelt. Spórái gömbölyűek, felületük közepesen durván szemcsézett (4b ábra). Méretük a többi leírt 5 fajéval nagyjából megegyezik (5—5,5  $\mu$ ). A spóra mérete és felületi rajzolata alapján biztonsággal csak a *Geastrum coliforme*-től különíthető el.

*Geastrum rufescens* PERS. (5a ábra). Egyetlen lelőhelyen, a Sándorfalvához közel eső kis fenyvesben 1969. augusztus 27-én gyűjtöttem négy, illetve hét darabot. Spórái 5—5,5  $\mu$  átmérőjűek, közepesen durván szemcsézett felülettel (5b ábra).



5. ábra. a *Geastrum rufescens* habitusképe, b spórák

*Geastrum nanum* PERS. (6a ábra). Lelőhelye akácerdő. Az előzőeknél jóval ritkább faj. Jól elkülöníthető a *Geastrum Bryantii*-től a belső burok aljáról hiányzó gallér révén. Spórái 5  $\mu$  átmérőjűek, felületük szemcsés és a belsejükben látható kis világos granulum a fajra valószínűleg jellemző (6b ábra).



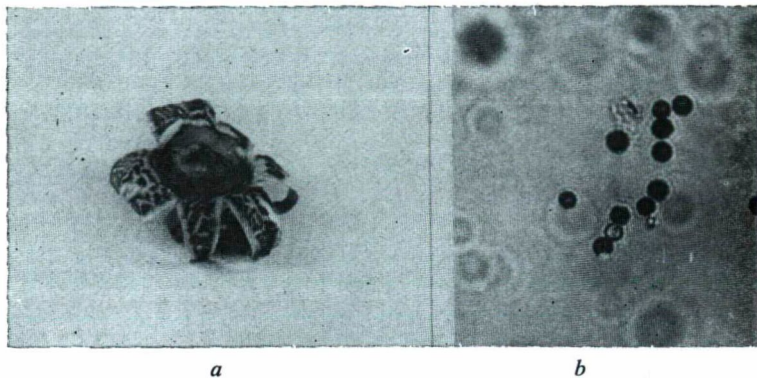
6. ábra. a *Geastrum nanum* habitusképe, b spórák

*Geastrum fimbriatum* FR. Közönséges csillaggomba (7a ábra). Darabszám szerint a gyűjtési terület csillaggombái között csak 5%-ban képviselt, elterjedési területe mégis szélesnek mondható. Fenyvesben, akácosban és tölgyesben is találtam, sőt egy ízben keskeny nyárerdő-sávban is felleltem. A spórák 5  $\mu$  átmérőjűek, finoman

szemcsézett felületükkel teljesen megegyeznek a *Geastrum fornicatum* spóráival (7b ábra).

A gyűjtési területen az egyes fajok százalékos megoszlása a következőképpen alakult:

*Geastrum fornicatum* 60%, *Geastrum Bryantii* 20%, *Geastrum nanum* 5%, *Geastrum fimbriatum* 5%, *Geastrum rufescens* 6%, *Geastrum coliforme* 4%.



7. ábra. a *Geastrum fimbriatum* habitusképe, b spórák

A spórák mikroszkópos vizsgálata, azaz a méret és a felületi díszítettség tanulmányozása nem biztosítja a fajok elkülönülését. Ez alól egy faj kivétel, a *Geastrum coliforme*, amelynél a spóra fenti tulajdonságai elválasztó szerepűeknek mutatkoztak.

#### IRODALOM

- [1] HOLLÓS L.: Kecskemét vidékének gombái. Budapest, 1913.
- [2] UBRIZSY G.: A Nyírség gombavegetációja. Tisia, V, 106—112, 1941.
- [3] ISTVÁNNFI GY.: A magyar ehető és mérges gombák könyve. Budapest, 1899.
- [4] BÁNHEGYI J.—BOHUS G.—KALMÁR Z.—UBRIZSY G.: Magyarország nagygombái. Budapest, 1953.
- [5] MOESZ G.: Magyarország gombaflórája. Budapest, 1939.

#### ЗВЕЗДОБРАЗНЫЕ ГРИБЫ В ОКРЕСТНОСТЯХ СЕГЕДА

г. Камараш

Автор знакомит с шестью видами грибов *Geastrum* найденными в лесах сёл Шандорфалва и Шёвеньхаза, расположенных к Северо-Западу от Сегеда. Он определяет, что у упомянутых видов раскрытые до сих пор морфологические признаки спор недостаточны для детерминации видов.

#### STERNPILZE AUS DER UMGEBUNG VON SZEGED

G. Kamarás

Der Verfasser gibt aus den Wäldern der Gemeinden Sándorfalva und Sövényháza — nordwestlich von Szeged — sechs *Geastrum*-Arten bekannt und stellt fest, dass im Falle der geschilderten Arten die bisher erschlossenen morphologischen Merkmale der Sporen zur Determinierung der Arten nicht ausreichen.